

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Lapsen suojeleu väkivallalle altistumiselta rikosoikeuden keinoin

Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltuminen ehdotetun lapsirauharikoksen tapauksiin

OT00BE41 Rikosoikeuden yleiset opit
ON-työ

Laatija:
Jalmari Alanko

8.6.2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Oikeustiede

Tekijä(t): Jalmari Alanko

Otsikko: Lapsen suojele väkivallalle altistumiselta rikosoikeuden keinoin

Ohjaaja(t): Tatu Hyttinen

Sivumäärä: 20 sivua

Päivämäärä: 8.6.2025

Tuhannet lapset altistuvat Suomessa vuosittain väkivallalle, joka voi aiheuttaa heille sekä lyhyen että pitkän aikavälin terveysongelmia ja psyykkisiä vammoja, vaikka he eivät olisi väkivallan suoranaisten kohteina. Suomen lainsäädäntö ei kuitenkaan tällä hetkellä kohtele lapsia väkivallan uhreina, mikäli he vain todistavat väkivaltaa. Lakialoite LA 41/2024 pyrkii muuttamaan tätä oikeustilaa lisäämällä rikoslakiin lapsirauharikoksen, joka kriminalisoi erikseen eräiden väkivalta- ja seksuaalirikosten tekemisen lapsen läsnä ollessa. Tässä tutkielmassa tarkastelemme ehdotettua lapsirauharikosta vertaamalla sitä epävarsinaiseen laiminlyöntirikokseen, ja tutkimme sitä, onko lakialoitteen takana olevaan yhteiskunnalliseen ongelmaan mahdollista puuttua jo voimassa olevan lainsäädännön puitteissa rikosoikeuden yleisiin oppeihin nojautuen.

Avainsanat: Lapsi, Väkivalta, Rikos, Laiminlyönti, Lapsirauharikos, Epävarsinainen laiminlyöntirikos

Sisällys

Lapsen suojele väkivallalle altistumiselta rikosoikeuden keinoin	I
Lähteet.....	IV
Lyhenteet.....	VIII
1 Johdanto.....	1
1.1 Lapsi väkivallalle altistumisen uhrina	1
1.2 Tutkimuskysymys, metodit ja rakenne.....	2
2 Uuden sääntelyn tarve ja esikuva.....	4
2.1 Yhteiskunnallinen tarve uuden sääntelyn taustalla	4
2.2 Ruotsalainen esikuva ehdotetun kriminalisoinnin takana	5
3 Rangaistavuuden henkilöllinen soveltamisala.....	6
3.1 Tunnusmerkistöjen erilaiset kriteerit.....	6
3.2 Vastaavuutena tekijän ja uhrin välinen suhde, tehtäväksi ottaminen taikka tekijän toiminta.....	8
4 Rangaistava teko ja rangaistavuuden edellytykset	12
4.1 Pahoinpitely ja vammantuottamus laiminlyöntirikoksina	12
4.2 Tekokäsitteen moninaisuus	14
4.3 Teko- ja seurausrikoksen välinen erottelu	15
5 Johtopäätökset	20

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja. Werner Söderström Osakeyhtiö 1988.
- Frände, Dan: Seurauksen ennakoitavuus ja ennakoitava rikosoikeudellinen tulkinta. Teoksessa Nuotio, Kimmo – Yli-Hemminki, Esko (toim.): Kotimaisen rikosoikeustieteen tila ja tulevaisuus. Suomalainen lakimiesyhdistys 2023, s. 83–93.
- Hakalehto, Suvianna: Lapsioikeuden perusteet. Alma Talent 2025.
- Hakulinen, Tuovi – Riihonen, Riikka – Laajasalo, Taina: Lapsi parisuhdeväkivallan todistajana. Teoksessa Korpilahti, Ulla – Kettunen, Hanna – Nuotio, Erika – Jokela, Satu – Nummi, Vuokko Maria – Lillsunde, Pirjo (toim.): Väkivallaton lapsuus – Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2019:27, s. 212–214.
- Jareborg, Nils: Allmän kriminalrätt. Iustus Förlag AB 2001.
- Kallio, Heikki: Valvonta- ja suojeluvastuun laiminlyönti yksityisissä hoiva- ja päiväkodeissa. Lakimies 1/2021, s. 36–56.
- Kindhäuser, Urs: Strafrecht. Allgemeiner Teil. 2. Auflage. Baden-Baden 2002.
- Korkka-Knuts, Heli: Laiminlyönnillä aiheuttamisen hypoteettisuus – kuinka epävarma on tarpeeksi varma? Teoksessa Frände, Dan – Korkka, Heli – Lahti, Raimo – Lappi-Seppälä, Tapio – Melander, Sakari (toim.): Juhlajulkaisu Kimmo Nuotio, 1959-18/4/2019. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2019, s. 183–200.
- Korkka-Knuts, Heli – Helenius, Dan – Frände, Dan: Yleinen rikosoikeus. 3., uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2020.
- Lappi-Seppälä, Tapio: Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskeva uudistus I. Lakimies 5/2003, s. 751–788.
- Lappi-Seppälä, Tapio – Melander Sakari: Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Helenius, Dan – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka: Rikosoikeus. Alma Talent 2022.

- Lidman, Satu: Väkivaltakulttuurin perintö: sukupuoli, asenteet ja historia. Gaudeamus Oy 2015.
- Luoto, Lauri: Samanarvoisuusvaatimus epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen rangaistavuuden edellytyksenä. *Lakimies* 5/2023, s. 680–702.
- Matikkala, Jussi: Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Frände, Dan – Hyttinen, Tatu – Kallio, Heikki – Korkka-Knuts, Heli – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus: Keskeiset rikokset, 5. uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2023, s. 192–303.
- Melander, Sakari: Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2015.
- Melander, Sakari: Rikosvastuun yleiset edellytykset. Tietosanoma 2016.
- Nurmi, Mirja-Leena: Punninta Korkeimman oikeuden ratkaisuissa. Teoksessa Huovila, Mika – Lahti, Raimo – Ojala, Timo (toim.): Rikostuomion perusteleminen. Helsingin hovioikeuden julkaisuja 2005, s. 200–220.
- Nurmimäki, Tiina: Epävarsinainen laiminlyöntirikos. Teoksessa Lahti, Raimo – Ojala, Timo (toim.): Rikosoikeuden uudistuneet yleiset opit. Helsingin hovioikeus 2004, s. 127–139.
- Nuutila, Ari-Matti: Rikosoikeudellinen huolimattomuus. Gummerus kirjapaino Oy, Lakimiesliiton kustannus 1996.
- Olofsson, Niclas – Lindqvist, Kent – Gillander Gådin, Katja – Bråbäck, Lennart – Danielsson, Ingela: Physical and psychological symptoms and learning difficulties in children of women exposed and nonexposed to violence: a population-based study. *International Journal of Public Health* 2011, 56(1), s. 89–96.
- Salzman, Kasey – Holden, George – Holahan, Charles: The psychobiology of children exposed to marital violence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology* 2005, Vol 33 No 1, s. 129–139.
- Sutela, Mika: Rikokseen syyllistyminen mitään tekemättä - Epävarsinainen laiminlyöntirikos ja murha. *Edilex* 2021/10.
- Tapani, Jussi, Rikosvastuun perusteet. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2016.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu: Rikosoikeuden yleinen osa: Vastuuoppi. Alma Talent 2019.

Teicher, Martin – Vitaliano, Gordana: Witnessing Violence Toward Siblings – An Understudied but Potent Form of Early Adversity. PLoS ONE 2011, Volume 6, Issue 12, e28852.

Trygged, Sven – Grenklo, Tove Bylund – Marttila, Anneli – Halin, Niklas, To See and Be Seen: A Swedish Register Study on Children Who Witness Family Violence. International Journal of Environmental Research and Public Health 2024.

Vuorinen, Kaarle: KKO 2023:90 – Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen konstruktion soveltuminen tahalliseen rikokseen. Lakimies 5/2024, s. 738–744.

Virallislähteet

Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta SopS 60/1991. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1385, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta.

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 44/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 88/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

LA 41/2024 vp. Lakialoite laiksi rikoslain 21 luvun muuttamisesta.

LaVM 12/2018 vp. Valiokunnan mietintö hallituksen esityksestä HE 88/2018 vp.

Proposition 2020/21:170. Regeringens proposition från Justitiedepartementet: Barn som bevittnar brott.

PTK 18/2025/11 vp. Pöytäkirja eduskunnan täysistunnosta koskien lakialoitetta rikoslain 21 luvun muuttamisesta.

Oikeustapaukset

KKO 1950 II 259

KKO 1977 II 11

KKO 1986 II 63

KKO 1986 II 123

KKO 1998:67

KKO 2007:62

KKO 2008:82

KKO 2009:36

KKO 2014:7

KKO 2014:22

KKO 2019:98

KKO 2023:5

KKO 2023:90

Cantoni v. Ranska. 15.11.1996. European Court of Human Rights, Application no, 17862/91.

Muut lähteet

Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence. (CRC/C/GC/20).

Tilastokeskus. Rikos- ja pakkokeinotilasto, Viranomaisten tietoon tullut pari- ja lähisuhdeväkivalta kasvoi 5% vuonna 2023. Tiedote 10.6.2024. Saatavilla <https://stat.fi/julkaisu/cln32gnj49hev0cutpmcsm4ko>.

Lyhenteet

EU	Euroopan Unioni
HE	Hallituksen esitys
KKO	korkein oikeus
LA	Lakialoite
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
PTK	pöytäkirja
RL	Rikoslaki
vp	valtiopäivät
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Lapsi väkivallalle altistumisen uhrina

Suomessa vuonna 2023 viranomaisten tietoon tuli 12 300 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksen uhria, mikä oli 5,3 % edellisestä vuodesta enemmän. Kyseessä on kuitenkin vain murto-osa tapausten ja uhrien todellisesta määrästä, sillä läheskään kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei ilmoiteta viranomaisille.¹ Lapsia ei myöskään tunnisteta rikosoikeudellisesti uhreiksi, ellei väkivalta ole kohdistunut suoraan heihin, vaikka väkivallalle altistuminen tunnustetaan nykyään yhdeksi lapsiin kohdistuvan väkivallan muodoksi.² Suomessa on jo vuonna 2019 lisätty lapsenhuoltolain 1 §:n 2 momenttiin YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista 19 artiklaa vastaava velvoite suojella lasta kaikenlaiselta väkivallalta, mikä kattaa suoran lapsen kohdistuvan väkivallan lisäksi lapsen suoraan kohdistumattoman väkivallan kuten vanhempien välisen väkivallan.³ Rikosoikeudellisesti Suomen lainsäädäntö ei tällaisen väkivallan uhreiksi joutuneita lapsia kuitenkaan suorasanaisesti tällä hetkellä suojele.⁴

Vuonna 2024 tehtiin lakialoite LA 41/2024 vp, jotta lapsen altistuminen väkivallalle huomioitaisiin myös rikosoikeudellisesti. Sääntelyn taustalla ovat kansainväliset velvoitteet kuten Istanbulin sopimus ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, mitkä velvoittavat Suomea huolehtimaan lasten asemasta ja hyvinvoinnista, sekä kesäkuussa 2024 voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1385, joka asettaa jäsenvaltioille velvoitteen tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että tiettyjen rikosten tekemistä lapsen läsnäollessa on pidettävä raskauttavana asianhaarana.⁵ Lakiehdotuksessa lisättäisiin rikoslain 21 lukuun uusi 19 §, ”lapsirauharikos”. Ehdotettu säännös kriminalisoisi erillisenä rikosnimikkeenä monia vakavia väkivalta- ja seksuaalirikoksia, jotka tehdään lapsen läsnäollessa silloin, kun uhri tai tekijä ovat tai ovat olleet lapsen lähiomaisia. Säännös saattaisi lapsen rikoksen uhrin asemaan, vaikka fyysistä tekoa ei olisikaan kohdistettu suoraan häneen.

---

* Tämä notaariyö perustuu Rikosoikeuden yleisten oppien erikoistumisjaksolla vuonna 2025 yhdessä Sara Ylimäen kanssa laadittuun seminaariyöhön.

¹ Tilastokeskus 2024.

² Hakulinen – Riihonen – Laajasalo 2019, s. 212.

³ LaVM 12/2018 vp, s. 4 sekä HE 88/2018 vp, s. 35. Ks. myös KKO 2023:5.

⁴ Ks. myös LA 41/2024 vp, s. 3.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1385, artikla 11.

Voidaan kuitenkin väittää, että ehdotetun lapsirauharikoksen kattama teko olisi jo aiemmin tullut rangaistavaksi rikoslain 3 luvun 3 §:n 2 momentin epävarsinaisena laiminlyöntinä. Epävarsinainen laiminlyönti on toinen peruste laiminlyönnin rangaistavuudelle varsinaisen laiminlyönnin ohella (RL 3:3.1), jossa rangaistavuus perustuu suoraan määräykseen rikoksen tunnusmerkistössä. Henkilö syyllistyy epävarsinaiseen laiminlyöntiin, jos tekijä on jättänyt estämättä tunnusmerkistön mukaisen seurauksen syntymisen, vaikka hänellä on ollut erityinen oikeudellinen velvollisuus seurauksen estää. Epävarsinainen laiminlyönti on siten peruste syyllistyä laiminlyönnillä johonkin rikoslain olemassa olevaan tunnusmerkistöön.

1.2 Tutkimuskysymys, metodit ja rakenne

Tutkimuskysymyksemme täten on: Olisiko lakialoitteessa LA 41/2024 vp ehdotetussa lapsirauharikoksessa kriminalisoitavat teot voineet tulla rangaistaviksi RL 3:3.2 mukaisena epävarsinaisena laiminlyöntinä?

Tutkimuskysymykseemme pyrimme vastaamaan selvittämällä, voidaanko ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön ja sen haittoihin puuttua epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen konstruktion kautta. Oleellista ei siten ole niinkään tunnusmerkistöjen täydellinen vastaavuus ja vertailu, vaan niiden kyky puuttua samanlaiseen ilmiöön, tekoon ja sen haittoihin. Pääasiallisia lähteitämme ovat ehdotetun lapsirauharikoksen lakialoite LA 41/2024 vp ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvät tutkimukset sekä epävarsinaiseen laiminlyöntirikokseen liittyvä oikeuskirjallisuus, oikeuskäytäntö ja lainvalmisteluaineistot. Metodina käytämme lainopillista metodia, jonka tarkoituksena on selvittää voimassa olevien säädösten merkitysisältöä niitä tulkitsemalla ja systematisoimalla.⁶

Työmme aluksi luvussa kaksi (2) keskitymme ehdotetun lapsirauharikoksen taustoihin. Luvussa 2.1 tuomme esiin ehdotetun lapsirauharikoksen takana olevan ilmiön sekä uuden kriminalisoinnin säätämisen huomioon otettavia seikkoja, ja luvussa 2.2 tuomme lyhyesti esiin ehdotetun lapsirauharikoksen ruotsalaista esikuvaa. Seuraavissa luvuissa tarkastelemme sekä epävarsinaista laiminlyöntirikosta että lapsirauharikosta rinnakkain. Luvussa kolme (3) käsittelemme erityisesti rikoksen tekijään liittyviä rajoituksia epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen ytimen eli erityisen oikeudellisuuden kautta. Luvussa neljä (4) käsittelemme erilaisia tekoon liittyviä kriteereitä etenkin teko- ja seurauksirikoksen välisen

---

⁶ Aarnio 1998, s. 57.

erottelun kautta. Johtopäätöksissä yhdistämme päätelmämme kaikkien osa-alueiden osalta ja esitämme näkemyksemme siitä, onko ehdotettu lapsirauharikos tarpeellinen, jotta sen taustalla olevaan ilmiöön voidaan rikosoikeudellisesti puuttua.

2 Uuden sääntelyn tarve ja esikuva

2.1 Yhteiskunnallinen tarve uuden sääntelyn taustalla

Rikoslainsäädännölle on aina oltava hyväksyttävä peruste, painavan yhteiskunnallisen tarpeen on edellytettävä uutta sääntelyä sekä sääntelyn on oltava ennaltaehkäisevää ja tunnusmerkistön täsmällinen ja tarkkarajainen. Edellä mainitut ehdot kiteytyvät niin kutsutuiksi kriminalisointiperiaatteiksi, joita ovat oikeushyvien suojeluperiaate, hyöty-haitta vertailun periaate sekä ultima ratio -periaate.⁷ Kriminalisointiperiaatteiden valossa ei siis lähtökohtaisesti ole hyväksyttyä säätää uutta kriminalisointia, mikäli yhteiskunnalliseen tarpeeseen voidaan vastata jo olemassa olevilla säännöksillä. Tutkimuksessa onkin täten ensin määritettävä ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla oleva yhteiskunnallinen tarve eli ilmiö.

Suomessa perheen sisäiset asiat on aiemmin katsottu yksityisiksi, eikä valtiovallan ole tullut niihin puuttua. 1970-luvulta alkaen suhtautuminen on kuitenkin muuttunut, ja aiemmin perheensisäisiä tekoja on hiljalleen otettu rikosoikeuden piiriin.⁸ Esimerkiksi vuodesta 2011 eteenpäin lievä pahoinpitely, joka on kohdistettu tekijälle läheiseen henkilöön kuten nykyiseen tai entiseen avio- tai avopuolisoon, on yleisen syytteen alainen rikos. Samalla lapsen oikeudet ja lapsen erityisen suojelun tarve sekä väkivallalle altistumisen haitat on tunnustettu entistä paremmin.⁹ Ehdotettu lapsirauharikos pyrkii osana tätä kehityskulkua puuttumaan erityisesti perhe- ja parisuhdeväkivaltaan ja sen haittoihin. Säännöksen ehdotettu muotoilu mahdollistaa myös muihin kuin pariskuntien välisiin väkivaltatilanteisiin puuttumisen, ja olennaista on pikemminkin ilmiön haitat kuin ilmiö itsessään.

Lakialoitteen LA 41/2024 vp mukaan lapsirauharikoksen täyttyminen edellyttää, että henkilö syyllistyy johonkin säännöksessä mainittuun rikokseen tai sellaisen rikoksen yritykseen lapsen läsnäollessa. Säännöksessä mainittuja rikoksia ovat RL 21 luvun 1–6 sekä 7 §, 20 luvun 1–6, 12 ja 15 §, 24 luvun 1 tai 2 §, 25 luvun 1–3 tai 7 § sekä 35 luvun 1 tai 2 §, joita

---

⁷ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 81–83.

⁸ Esimerkiksi raiskaus avioliitossa kriminalisoitiin Suomessa vasta vuonna 1994. Naisen aseman kehittämisestä parisuhteisiin liittyvissä väkivallan teoissa ks. Lidman 2015, erityisesti s. 14–55, 74–89 sekä 114–123.

⁹ Lapsen asema oikeuksiensa subjektina ja lasten erityinen asema suojelun kohteena voidaan katsoa syntyneen YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista SopS 60/1991 myötä. Myöhemmästä oikeudellisesta kehityksestä ks. ainakin SopS 60/1991, 1 osa 19 artikla ja kirjallisuudessa Hakalehto 2025, s. 5–7. Väkivallalle altistumisen haitoista ks. Salzman 2005, s. 129–139.

voidaan pitää ikään kuin lapsirauharikoksen esirikoksina.¹⁰ Mainitut rikokset kattavat vakavat väkivalta- ja seksuaalirikokset, joissa esiintyvä väkivalta voi olla myös hyvin monimuotoista. Lapsen läsnäololla tarkoitetaan lapsen altistumista rikokselle esimerkiksi näkemällä, kuulemalla tai olemalla paikalla rikoksen tapahtuessa. Lisäksi rikoksen tekijän tai esirikoksen uhrin tulee olla uhrin lähiomainen, esimerkiksi vanhempi tai sisarus.¹¹

2.2 Ruotsalainen esikuva ehdotetun kriminalisoinnin takana

Monissa maissa on toteutettu kansainvälisten velvoitteiden toteuttamiseksi erilaisia lainsäädäntötoimia, ja esimerkiksi Ruotsissa on jo 2021 otettu käyttöön ”Barnfridsbrott”, joka kriminalisoi lapsen altistamisen väkivallalle ja uhkailulle perheenjäsenten välillä.¹² Ruotsalainen säännös onkin toiminut sisällöllisenä ja sanamuodollisena mallina Suomen ehdotetulle lapsirauharikokselle.¹³ Ruotsin rikoslain 4 luvun 3 § kriminalisoi erikseen useiden seksuaali- ja väkivaltarikosten tekemisen lapsen nähden. Suomalaisen ja ruotsalaisen säännöksen eroavaisuutena on lähiomaisuusvaatimuksen kattavuus: ruotsalainen säännös vaatii sekä tekijän että uhrin olevan lapsen läheisiä tai entisiä läheisiä, kun taas suomalainen lakialoite vaatii tätä yhteyttä vain toisen osapuolen osalta. Suomalainen säännös vastaa ruotsalaista esikuvaa myös rangaistusasteikoltaan.

Säädöksen taustalla on ollut mainittu Ruotsissa voimaan vuonna 2020 astunut YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, mikä on asettanut erinäisiä velvoitteita turvata lapsen oikeuksia. Lisäksi Ruotsissa nähtiin lainsäädännöllisenä aukkona se, ettei rikoslailta säädety tilanteista, joissa lapset todistavat lähisuhdeväkivaltarikoksia.¹⁴ Lakimuutoksen vaikutuksista on kuitenkin haastavaa löytää konklusiivista dataa; vuonna 2023 Gävlen kunnan tilastotietojen perusteella tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että väkivallalle altistuneista lapsista tehdyistä ilmoituksista tutkittujen tapauksen osuus kasvoi voimakkaasti vuonna 2020, mutta tämä tapahtui jo ennen uuden säädöksen voimaantulua. On täten vaikea vetää johtopäätöksiä lakimuutoksen vaikutuksista,¹⁵ jotta voitaisiin arvioida suomalaisen vastaavan säädöksen vaikutuksia Suomessa.

---

¹⁰ Esirikos on tuttu muun muassa kätkemis- ja rahanpesurikoksille RL 32:1 ja RL 32:6. Esirikoksella tarkoitetaan rikosta, jota ilman johonkin toiseen rikokseen ei voi syyllistyä.

¹¹ LA 41/2024 vp, s. 2–4.

¹² Trygged – Grenklo – Marttila – Halin 2024, kappale 1.1.

¹³ Sofia Virta / PTK 18/2025/11 vp, s. 1–3.

¹⁴ Proposition från Justitiedepartementet 2020/21:170, s. 9–11.

¹⁵ Trygged – Grenklo – Marttila – Halin 2024, kappale 4.

3 Rangaistavuuden henkilöllinen soveltamisala

3.1 Tunnusmerkistöjen erilaiset kriteerit

Arvioitaessa, voidaanko epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen konstruktion avulla puuttua ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisiin tapauksiin, voidaan huomioida etenkin tunnusmerkistöjen kattama tekijäpiiri.

Mainittakoon lyhyesti ehdotetun lapsirauharikoksen edellytyksistä uhrin osalta.

Lapsirauharikokseen syyllistyminen edellyttää tekijän syyllistymistä säännöksessä mainittuun rikokseen tai sen yritykseen lapsen läsnäollessa. Lakialoitteessa 41/2024 vp ei tarkenneta, mitä lapsella tarkoitetaan, mutta annetaan ymmärtää, että lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.¹⁶ Lapsirauharikoksen uhrina on täten aina alaikäinen henkilö. Lisäksi lapsirauharikos edellyttää tekijän tai esirikoksen uhrin ja lapsen välistä lähiomaisuussuhdetta, mikä asettaa myös mahdollisesti esirikoksen uhrille omia kriteereitään. Epävarsinainen laiminlyöntirikoksen uhriin tai uhreihin ei taas kohdistu erikseen mitään vaatimuksia, vaan oleellista on tekijän erityinen oikeudellinen velvollisuus. Uhrien osalta epävarsinainen laiminlyöntirikos on siten ehdotettua lapsirauharikosta kattavampi.

Tekijäpiiriin osalta molempiin tunnusmerkistöihin liittyy omia kriteereitään, jotka tekijän tulee täyttää rikoksen täyttymiseksi. LA 41/2024 vp mukaan lapsirauharikokseen voi syyllistyä lähtökohtaisesti kuka tahansa. Säännös edellyttää kuitenkin täytyäkseen myös lähiomaisuusvaatimuksen täyttymistä, mikä tarkoittaa, että esirikoksen uhrin taikka rikoksen tekijän tulee olla lapsirauharikoksen uhrin eli lapsen entinen tai nykyinen lähiomainen. Lähiomaisella tarkoitetaan henkilöä, johon lapsella on vahva tunneside, kuten vanhempaa, isovanhempaa, sisarusta tai vanhemman uutta puolisoa. Entisellä lähiomaisella viitataan tällaisen vahvan tunnesiteen jatkumiseen, vaikka esimerkiksi yhteinen asuminen päättyisi.¹⁷

Epävarsinainen laiminlyöntirikoksessa rangaistavuus taas perustuu tekijän erityiseen oikeudelliseen velvollisuuteen. Epävarsinainen laiminlyönti tarkoittaa kieltonormia rikkovaa laiminlyöntiä,¹⁸ jossa rangaistavaa on tunnusmerkistön mukaisen seurauksen syntymisen

---

¹⁶ Tästä kertovat muun muassa viittaukset YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista, viittaukset Kouluterveyskyselyn tuloksiin sekä alaikäisten huoltajien toimivaltaan. YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista SopS 60/1991, 1 osa 1 artikla, mukaisesti lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Lapsi-käsitteestä muualla lainsäädännössä ks. muun muassa lastensuojelulaki 6 § sekä Hakalehto 2025, s. 15.

¹⁷ LA 41/2024 vp, s. 3–4.

¹⁸ Korkka-Knuts 2019, s. 189.

estämättä jättäminen.¹⁹ Epävarsinainen laiminlyöntirikos toimii vastinparina varsinaiselle laiminlyöntirikokselle,²⁰ jossa tekijä rikkoo käskynormia jättämällä toimimatta lain edellyttämällä tavalla. Varsinaisen laiminlyöntirikoksen voi toteuttaa vain tunnusmerkistössä nimenomaisesti kuvatulla laiminlyönnillä, mutta epävarsinainen laiminlyöntirikos ei vaadi suoraa mainintaa tunnusmerkistössä laiminlyönnin rangaistavuudesta.²¹ Täten epävarsinaisia laiminlyöntirikoksia ei voida erottaa omaksi ryhmäkseen tunnusmerkistön perusteella, vaan ero aineellistuu vasta itse teon tasolla.²²

Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen laillinen perusta ilmenee rikoslain yleisestä osasta. Syyllistyäkseen epävarsinaiseen laiminlyöntirikokseen tekijällä on täytynyt olla erityinen oikeudellinen velvollisuus estää tunnusmerkistön mukainen seuraus, jonka hän on jättänyt täyttämättä, eli laiminlyönyt toimintavelvollisuutensa.²³ Erityinen oikeudellinen velvollisuus tarkoittaa siten vastuuasemaa, joka edellyttää tekijältä aktiivista toimintaa seurauksen syntymisen estämiseksi.²⁴ Vastuuasemat voidaan jakaa suojeluvastuuasemaan, joka tarkoittaa velvollisuutta suojella vastuun kohteena olevaa henkilöä joltain ennalta määrittämättömältä vaaralta, ja valvontavastuuaseman, jolloin velvollisuus kohdistuu muiden suojelemiseen vastuun kohteena olevalta tietyltä yksilöidyltä vaaralta.²⁵ Vastuuasema voi siis kohdistua henkilöön taikka yksittäiseen vaaran lähteeseen, ja tämän perusteella tekijältä oletettu toiminta ja toimimattomuus kohdistuvat eri seikkoihin.

Rikoslain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan tällainen oikeudellinen velvollisuus, joka synnyttää laiminlyöntivastuun, voi perustua:

- 1) virkaan, toimeen tai asemaan;
- 2) tekijän ja uhrin väliseen suhteeseen;
- 3) tehtäväksi ottamiseen tai sopimukseen;
- 4) tekijän vaaraa aiheuttaneeseen toimintaan; tai
- 5) muuhun niihin rinnastettavaan syyhyn.

---

¹⁹ Sutela 2021, s. 3.

²⁰ Tapani 2016, s. 64.

²¹ Korkka-Knuts 2019, s. 189.

²² Kallio 2021, s. 39.

²³ KKO 2014:22, kohta 11.

²⁴ Tapani 2016, s. 64, Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 107.

²⁵ Keskeiset rikokset / Matikkala 2023, s. 282–285.

Kohdissa jätetään tarkoituksenmukaisesti reilusti tulkinnanvaraa tuomioistuimille, koska kaikkien mahdollisten soveltamismuotojen konkreettinen ja kattava määrittely etukäteen säännöksessä olisi käytännössä mahdotonta.²⁶ Toisaalta oikeusturva ja laillisuusperiaate edellyttävät, että rangaistavuuden perustavien seikkojen tulkinnassa pysytään ennakoitavuudessa ja säännösten sanamuodoissa siten, että lainoppinut henkilö pystyy ennakoimaan, mikä on sallittua ja mikä kiellettyä.²⁷ Kohtia ei siis voi tulkita myöskään erityisen laveasti kattamaan kaikkia mahdollisia tilanteita.

Huomattakoon, että vaikka epävarsinainen laiminlyöntirikos kirjattiin rikoslakiin vasta osana rikosoikeuden yleisten oppien uudistusta vuonna 2004, ei oikeustila sisällöllisesti suuresti muuttunut aiempaan verrattuna, koska RL 3:3.2 perustuu pitkälti aikaisempaan oikeuskirjallisuuteen ja oikeuskäytäntöön.²⁸ Ratkaisut ja kirjallisuus myös ennen uudistusta ovat täten pitkälti edelleen ajankohtaisia ja päteviä, ja tässä tutkimuksessa hyödynnettäviä.

3.2 Vastaavuutena tekijän ja uhrin välinen suhde, tehtäväksi ottaminen taikka tekijän toiminta

On siis määritettävä ne RL 3 luvun 3 §:n 2 momentissa lueteltujen erityisen oikeudellisen velvollisuuden perustavat seikat, jotka voivat täyttää myös ehdotetun lapsirauharikoksen mukaiset tekijän kriteerit.

Tarkastelumme ulkopuolelle jätämme RL 3 luvun 3 §:n 2 momentit kohdat 1 ja 5.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua virkaan tai toimeen perustuvan vastuuaseman on oltava riittävän tarkasti rajattu tiettyyn henkilöön, henkilöryhmään tai varallisuuteen.²⁹ Tällainen vastuuasema voi olla esimerkiksi opettajalla tai muulla sosiaalialan toimijalla, joka työskentelee lapsien parissa.³⁰ Vaikka nämä henkilöt voivat periaatteessa olla myös lapsen lähiomaisia, lähtökohtaisesti tämä vaihtoehto ei liity ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön. Säännöksen viides kohta, muu siihen rinnastettava syy, viittaa taas ennen muuta vastuuseen vaaran lähteestä.³¹ Oikeuskäytännössä vaaran lähteeksi on katsottu muun

---

²⁶ HE 44/2002 s. 42.

²⁷ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 40–42. sekä Cantoni v. Ranska. Ks. myös Melander 2016, s. 65 sekä Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 113–116 ja 131–132.

²⁸ Lappi-Seppälä 2003, s. 752.

²⁹ Tapani 2016, s. 65.

³⁰ Esimerkiksi ratkaisussa KKO 1977 II 11 opettaja oli syyllistynyt kuolemantuottamukseen laiminlyönnillään varmistaa, että kaikki oppilaat olivat nousseet altaasta ennen kuin hän itse poistui altaan reunalta.

³¹ HE 44/2002 vp, s. 45.

muassa vaaralliset eläimet,³² vaaralliset koneet ja laitteet,³³ sekä puutteellisesti hoidetut kiinteistöt ja rakennukset.³⁴ Henkilö, jonka hallinnassa tai omistuksessa vaaran lähde on, kantaa oikeudellisen vastuun siitä, että sitä koskevat turvatoimet ovat asianmukaisesti hoidettu ja ettei siitä aiheudu vaaraa ulkopuolisille.³⁵ Ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisessa tilanteessa ei ole tällaista vaaran lähdeä. Kyseiset kohdat eivät siten sovellu ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisiin tilanteisiin, ja jäävät tutkimuksemme ulkopuolelle.

Ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisiin tilanteisiin siten soveltuukin erityisesti kohdat 2–4, erityisesti toisen kohdan tekijän ja uhrin välinen suhde. Ennakkotapauksessa KKO 2009:36 korkein oikeus totesi tekijän ja uhrin välisen suhteen tarkoittavan erityisesti vanhemman ja lapsen välistä suhdetta.³⁶ Vanhemman ja lapsen välinen suhde sisältää luontaisesti voimakkaan suojelu- ja huolenpitovelvollisuuden, minkä rikosoikeuden yleisten oppien uudistuksen lainvalmisteluaineistokin vahvistaa erityisesti pienten lasten osalta.³⁷ Tämä antaa ymmärtää, että vanhemman ja lapsen välinen suhde täyttää käytännössä aina oikeudellisen suojeluvastuun perustavan suhteen. Poiketen HE 44/2002 vp näkemyksestä, vanhemman suojelovelvollisuus tulee myös kyseeseen kaikkien alaikäisten lasten kohdalla. Erityisen oikeudellisen toimimisvelvollisuuden olemassaoloa arvioitaessa ei voida antaa lapsen iälle korostunutta merkitystä,³⁸ vaan toimimisvelvollisuuden olemassaoloa on harkittava tapauskohtaisesti siten, että lapsen ikä ja kehitysaste ovat vain osatekijöitä kokonaisarviossa.

Tekijän ja uhrin välinen suhde voi kuitenkin syntyä muillakin tavoin kuin vanhempi-lapsi suhteen myötä, ja sen voidaan katsoa olevan olemassa myöskin osapuolten välisen vakiintuneen käytännön perusteella.³⁹ Ratkaisevaa on, onko osapuolten välisen suhteen perusteella syntynyt sellainen perusteltu ja oikeutettu odotus siitä, että toinen aktiivisesti toimii vaaran torjumiseksi ja ehkäisemiseksi.⁴⁰ Tällainen perusteltu odotus voi syntyä esimerkiksi iäkkäiden vanhempien ja heistä huolehtivan täysi-ikäisen lapsen välille.⁴¹ Perusteltujen odotusten lisäksi on kuitenkin otettava huomioon myös lainsäädännön

---

³² KKO 1986 II 63.

³³ KKO 1986 II 123.

³⁴ KKO 2008:82, kohdat 7–12.

³⁵ Ks. etenkin KKO 2007:62, kohdat 5–8.

³⁶ KKO 2009:36, kohta 9.

³⁷ HE 44/2002, s. 44.

³⁸ Huoltajan vastuu lapsesta jatkuu muuttumattomana 18-vuotiaaksi saakka. Ks. muun muassa lastensuojelulaki 2 § sekä YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti CRC/C/GC/20, kohta 40.

³⁹ KKO 2009:36, kohta 9.

⁴⁰ HE 44/2002, s. 44.

⁴¹ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 224.

mahdollisesti luoma normatiivinen perusta,⁴² joka taas voi olla haastavampi löytää muissa kuin vanhemman ja alaikäisen lapsen välisissä suhteissa, sillä tämä vaatii erillisiä poikkeuksellisen vahvoja perusteita.⁴³

Tekijän ja uhrin välinen suhde ei täysin vastaa ehdotetun lapsirauharikoksen mukaista lähiomaisuussuhteen määritelmää, mutta se on siihen läheisesti rinnastettavissa.

Lapsirauharikoksen lähiomaisuussuhteessa korostuvat erityisesti kaksi elementtiä: sukulaisuussuhde ja vahva tunneside. Epävarsinaisessa laiminlyöntirikoksessa taas korostuu enemmän käytännössä muodostunut suojaamisvelvollisuus riippumatta muodollisesta sukulaisuussuhteesta. Riittää, että vakiintunut käytäntö on synnyttänyt odotuksen siitä, että kyseinen henkilö huolehtii lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Täten epävarsinainen laiminlyöntirikos voi tekijän osalta kattaa ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisen ilmiön ainakin tekijän ja uhrin välisen suhteen luoman erityisen oikeudellisen velvollisuuden kautta.

Suhteen perustama vastuuasema ei kuitenkaan yksinään riitä kattamaan lapsirauharikoksen koko alaa. Usein lapsella on perusteltu ja oikeutettu odotus siitä, että henkilö ryhtyy toimiin hänen suojelemisekseen silloin, kun hänellä on tähän vahva tunneside. Toisaalta lapsella voi olla vahva tunneside henkilöön ilman, että tällä henkilöllä on häntä kohtaan oikeudellinen suojaamisvelvollisuus. Näin voi olla esimerkiksi sisarusten välisissä suhteissa etenkin, jos kyseessä on täysi-ikäinen sisarus. Tapauksessa, jossa lapsella on vahva tunneside toiseen henkilöön ilman, että heidän välinen suhteensa saa aikaan vastuuaseman, lapsirauharikos tulisi kysymykseen, mutta epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen vaatimukset jäisivät täyttymättä. Tällaisissa tapauksissa joudutaan turvautumaan muihin vastuuaseman syntymiskeinoihin.

Säännöksen kolmannen kohdan tehtäväksi ottaminen on myös merkityksellinen ehdotettua lapsirauharikosta vastaavissa tilanteissa. Lapsen huoltajaksi ryhtyminen tai lapsen adoptioon voitaisiin katsoa olevan tehtäväksi ottamista, mutta velvollisuus syntyy myös jo toisen kohdan mukaisen suhteen perusteella. Sen sijaan tehtäväksi ottamisen merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa lapsesta huolehtimaan ryhtyy henkilö, joka ei ole lapsen virallinen huoltaja, mutta joka käytännössä ottaa lapsen hoitoonsa tai valvontaansa esimerkiksi vanhemman suostumuksella tai toiveesta. Vastuuaseman syntyminen tehtäväksi ottamalla ei vaadi erillistä sopimusta tai nimenomaista tehtäväksi ottamista, vaan riittää että

---

⁴² HE 44/2002 vp, s. 43.

⁴³ Melander 2016, s. 119 sekä Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 223. Ks. toisaalta KKO 1950 II 259, jossa todettiin aviopuolisolla olleen oikeudellinen velvollisuus huolehtia vaimostaan.

tilanne on objektiivisesti arvioituna kehittynyt sellaiseksi, että tietystä oikeushyvstä huolehtiminen tosiasiallisesti uskotaan toisen henkilön hoidettavaksi.⁴⁴

Tehtäväksi ottaminen laajentaa rikosoikeudellista vastuuta siten myös sellaisiin henkilöihin, joilla ei ole muodostunut lapsen kanssa vakiintunutta suhdetta. Tehtäväksi ottamisen kategoria mahdollistaa tilanteiden arvioimisen tapauskohtaisesti huomioiden lapsen suojelun tarpeen ja sen, kuka on käytännössä ollut vastuussa lapsesta kyseisellä hetkellä. Tehtäväksi ottaminen voi siten tulla kyseeseen sekä tarkoituksellisissa ja suunnitelluissa tilanteissa, mutta myös yllättävissä tilanteissa. Tällöin voidaan katsoa, että tälle toiselle henkilölle syntyy samanlainen oikeudellinen huolehtimisvelvollisuus kuin varsinaiselle huoltajalle tuoksi ajaksi, jolloin henkilö on lapsesta sovitusti vastuussa. Täten tekijän toiminta voi olla rangaistavaa ilman ehdotetun lapsirauharikoksen mukaista lähiomaisuussuhdettakin, jolloin epävarsinainen laiminlyöntirikos on sitä kattavampi.

Neljännestä kohdasta, vaaraa aiheuttavasta toiminnasta, seuraava oikeudellinen vastuuasema soveltuu myös erittäin hyvin ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön. Joka saa aikaan vaaratilanteen omalla toiminnallaan, on yleensä vastuussa siitä syntyneistä seurauksista.⁴⁵ Henkilön syyllistyessä esimerkiksi pahoinpitelyyn tai muuhun väkivallan tekoon lapsen läsnäollessa aiheutuu vaara lapsen terveyden vahingoittumisesta. Tekijän syyllistymisen siten lapsirauharikoksen mukaiseen esirikokseen merkitsee, että tekijälle syntyy erityinen oikeudellinen velvollisuus suojella muita hänen aiheuttamaltaan vaaralta. Tekijän vaaraa aiheuttanut toiminta ei myöskään edellytä erillistä lähiomaisuussuhdetta, vaan tekijän toiminta toimii rangaistavuuden perusteena. Tämä mahdollistaa epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltamisen sellaisiinkin lapsirauharikoksen alaisiin tapauksiin, joissa lapsen lähiomainen ei ole esirikoksen tekijä vaan sen uhri, jolloin tekijän ja uhrin välinen suhde tai tehtäväksi ottaminen eivät tulisi kysymykseen. Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen oikeudellisen vastuun perustava 4 kohta kattaa siten loput mahdolliset ehdotettua lapsirauharikosta vastaavat tilanteet, ja epävarsinainen laiminlyöntirikos soveltuu kokonaisuutena erittäin hyvin ehdotettua lapsirauharikosta vastaaviin tilanteisiin.

---

⁴⁴ Lappi-Seppälä – Melander 2022. Yleisiä kysymyksiä, Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä (RL 3 luku), Laiminlyöntirikokset – vastuu laiminlyönneistä (RL3:3), Tehtäväksi ottaminen ja sopimus.

⁴⁵ Lappi-Seppälä 2003, s. 766.

4 Rangaistava teko ja rangaistavuuden edellytykset

4.1 Pahoinpitely ja vammantuottamus laiminlyöntirikoksina

Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltuminen ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön edellyttää myös varsinaisen teon samankaltaisuutta kyseisissä tunnusmerkistöissä. Epävarsinainen laiminlyönti RL 3:3.2 ei kuitenkaan itsessään ole rikos, vaan säännös perustaa rikosoikeudellisen vastuun muihin rikoslain säännöksiin kielletyn seurauksen ja erityisen oikeudellisen velvollisuuden perusteella. Arvioitaessa epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltuvuutta puuttumaan ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön on siten määritettävä ne muut säännökset, joilla voidaan puuttua lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön. Arvioitaessa säännösten kykyä puuttua samaan ilmiöön voidaan huomioida niiden mukainen kielletty teko ja kielletty seuraus.

Ehdotetulla lapsirauharikoksen säännöksellä pyritään puuttumaan perheväkivaltaan erityisesti suojaamalla lasta väkivallalle altistumiselta.⁴⁶ Perhe- ja parisuhdeväkivallalle altistuminen on todettu aiheuttavan lapselle samankaltaisia seurauksia kuin muut väkivallan muodot kuten suoraan lapseen kohdistuva fyysinen väkivalta.⁴⁷ Seuraukset voivat olla esimerkiksi erilaisia henkisen terveyden vahinkoja.⁴⁸ Säännös suojeleekin siten nimenomaan lapsen henkistä terveyttä, sillä lapseen kohdistuva fyysinen väkivalta tulee rangaistavaksi muilla tunnusmerkeillä kuten pahoinpitelynä RL 21:5. Säännös ei nykyisellä muotoilullaan edellytä rikoksen täyttymiseksi varsinaisesti seurauksen syntymistä, mutta rangaistavan teon aiheuttamat seuraukset ovat syy kriminalisoinnille, ja siten säännöksen kielletty seuraus.

Epävarsinainen laiminlyöntirikos taas edellyttää tekijän erityisen oikeudellisen velvollisuuden lisäksi sitä, että henkilö laiminlyö estää tunnusmerkistön mukaisen seurauksen (RL 3:3.2). Sovellettavan tunnusmerkistön tulee sanamuodoltaan kattaa sekä aktiiviset että passiiviset tekemuodot,⁴⁹ sekä rangaistava teko voi olla tahallinen tai tuottamuksellinen.⁵⁰ Aiempi epäselvyys epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltuvuudesta tahallisiin rikoksiin on

---

⁴⁶ LA 41/2024 vp, s. 2–4.

⁴⁷ Salzman ym. 2005, s. 136–137.

⁴⁸ Vaikutukset lapsen terveydelle voivat jossain määrin vaihdella riippuen siitä, kehen lapsen läheiseen väkivalta kohdistetaan. Lapsen äitiin kohdistetun väkivallan seurauksista ks. Oloffson ym. 2011, s. 92–93. Erityisesti lapsen sisarukseen kohdistetusta väkivallasta ks. Teicher ym. 2006, s. 4–6.

⁴⁹ HE 44/2002 vp, s. 43.

⁵⁰ Keskeiset rikokset / Matikkala 2023, s. 281.

viimeistään korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2023:90 myötä selkeytynyt.⁵¹ Samaan kiellettyyn seuraukseen ja tekoon puuttuviksi rikoksiksi voidaan katsoa RL 21:5 pahoinpitely sekä RL 21:10 vammantuottamus, jotka ilmentävät myös epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen tahallista ja tuottamuksellista puolta. Sekä pahoinpitelystä että vammantuottamuksesta on olemassa myös törkeät tekemuodot (RL 21:6 ja RL 21:9), ja pahoinpitelystä myös lievä tekemuoto RL 21:7. Seuraavaksi esitettävät päätelmät ovat jossain määrin ulotettavissa myös näihin tunnusmerkistöihin, niiden erityispiirteet luonnollisesti huomioiden.

Pahoinpitelyyn syyllistyy RL 21:5 mukaan henkilö, joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan taikka sitä vastaavaan tilaan. Pahoinpitelyyn voi siis syyllistyä myös fyysistä väkivaltaa tekemättä, jolloin tekotapana on seurauksen aiheuttaminen. Tällainen tekotapa voi olla esimerkiksi lapsirauharikoksen kaltainen tilanne, jossa lapsi ei ole suoran fyysisen väkivallan kohteena, mutta altistuu väkivallalle. Ehdotetun lapsirauharikoksen kiellettyä seurausta vastaava seuraus on pahoinpitelysäännöksen terveyden vahingoittuminen, joka voi tarkoittaa myös erilaisia henkisen terveyden vaurioita kuten mielenterveyden häiriöitä tai mielisairauksia.⁵²

Vammantuottamukseen RL 21:10 syyllistyy henkilö, joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toiselle vähäistä suuremman ruumiinvamman tai sairauden. Kuten ratkaisussa KKO 1998:67 on vahvistettu, voi ruumiinvammana tai sairautena tulla kyseeseen myös psyykinen vamma.⁵³ Vammantuottamuksen kielletty seuraus on siten sama kuin pahoinpitelyrikoksen ja lapsirauharikoksen, mutta itse toiminta tai laiminlyönti ei edellytä tekijältä tahallisuutta. Vammantuottamus voi myös täytyä monenlaisilla teoilla, myös ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisella toiminnalla, sillä oleellista on pikemminkin seuraus kuin itse teko.

On huomattava, että epävarsinaisen laiminlyönnin suhteen tekijä voi syyllistyä esirikoksena myös muihin rikoksiin kuin pahoinpitelyyn tai vammantuottamukseen, vaikka tekoa arvioidaan lapsiuhrin osalta vain näinä rikosnimikkeinä. Tekijä voi syyllistyä samalla teolla useampaan rikokseen,⁵⁴ esimerkiksi raiskaukseen RL 20:1 § ja lisäksi epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta lapsen pahoinpitelyyn, kuten hän voisi syyllistyä raiskaukseen ja

---

⁵¹ KKO 2023:90. Vrt. aiemmin Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 221 sekä Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 107. Ks. myös Vuorinen 2024, s. 738.

⁵² HE 94/1993 vp, s. 95.

⁵³ KKO 1998:67.

⁵⁴ Ks. Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 565.

samalla lapsirauharikokseen.⁵⁵ Olennaista on teon merkitys lapsen terveydelle, ja ilman säädöksessä säädettyä luetteloa, olisi tuomioistuinten päätettävissä ne teot tai tunnusmerkit, jotka voivat aiheuttaa lapsen terveyden vahingoittumista, ruumiinvamman tai sairauden.⁵⁶

Nähdäksemme näihin tekoihin kuuluisivat ehdotetussa lapsirauharikoksessa mainitut rikokset, mutta myös mahdollisesti muita rikoksia, kuten eläinsuojelurikos RL 12 luvun 14 § tai lapsenraiskaus RL 20 luvun 12 §. Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen täytyminen pahoinpitelynä tai vammantuottamuksena ei välttämättä edes edellytä minkään esirikoksen täyttymistä. Syyttäjän on vain pystyttävä näyttämään riittävällä todennäköisyydellä toteen, että jokin laiminlyönti on aiheuttanut pahoinpitelyn tai vammantuottamuksen kielletyn seurauksen. Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen rangaistavuuden alue olisi siten tältä osin ehdotettua lapsirauharikosta kattavampi, koska sitä ei ole sidottu tiettyjen esirikosten tunnusmerkitöihin.

4.2 Tekokäsitteen moninaisuus

Ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön voidaan siis ainakin periaatteessa puuttua epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta sovellettaessa pahoinpitelyn ja vammantuottamuksen tunnusmerkitöjä. Todellinen soveltuminen kuitenkin edellyttää, että ehdotetun lapsirauharikoksen aktiivinen teko voidaan nähdä laiminlyöntinä. Muuten rangaistavuus perustuisi eri teoille ja viimekädessä eri ilmiölle rangaistavuuden takana. Ehdotetun lapsirauharikoksen nykyinen sanamuoto on jokseenkin epäselvä sen edellyttämästä teon luonteesta, mutta nähdäksemme nykykuotoilu ei kata laiminlyöntiä ainakaan riittävän selkeästi, ja rangaistavia ovat vain aktiiviset teot.⁵⁷ Sekä aktiivinen toiminta että laiminlyönti kuuluvat molemmat tekokäsitteen alle, mutta koska laiminlyönti on rangaistavaa vain tietyissä erityistilanteissa, on teko pyritty rikosoikeudellisesti erottamaan laiminlyönnistä.⁵⁸ Todettakoon täten lyhyesti aktiivisen teon tulkinnasta laiminlyönniksi.

Rajanveto aktiivisen toiminnan ja laiminlyönnin välillä voi tosiasiaassa olla haastavaa, koska usein toiminta voidaan muotoilla myös laiminlyönnin muotoon.⁵⁹ Lapsirauharikoksen

---

⁵⁵ LA 41/2024 vp, s. 4.

⁵⁶ Pahoinpitelyn RL 21:5 ja vammantuottamuksen RL 21:10 suhteen ei ole erikseen määritelty sellaisia tekoja, jotka voivat aiheuttaa tunnusmerkitöjen mukaisen seurauksen, vaan tuomioistuimen on päätettävä saamaansa näyttöön pohjaten, onko jokin yksittäinen teko aiheuttanut rangaistavan seurauksen.

⁵⁷ LA 41/2024 vp, s. 4.

⁵⁸ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 218.

⁵⁹ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 105. Ks. myös Kindhäuser 2002, s. 229–230.

mukaisessa tilanteella henkilö kohdistaa aktiivista väkivaltaa kahteen henkilöön – toiseen fyysisesti ja toiseen, lapseen, henkisesti. Tilanne voitaisiin kuitenkin nähdä myös niin, että henkilö kohdistaa aktiivisen toiminnan vain yhteen henkilöön, ja laiminlyö velvollisuutensa suojella paikalla olevaa lasta tältä väkivallalta. Laiminlyönti sekä aktiivinen toiminta voivat siten molemmat täytyä täysin samalla toiminnalla, ja ehdotetun lapsirauharikoksen mukaista aktiivista voitaisiin myös arvioida epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta laiminlyöntinä.

Tilanteessa ei ole aiheellista pohtia itse vastuuperusteen valintaa, sillä epävarsinainen laiminlyöntirikos on rangaistavaa vain laiminlyöntinä. Vastuuperusteen valinnasta kuitenkin mainittakoon, että jos lapsirauharikoksen muotoilu kattaisi myös laiminlyönnillä toteutetut teot, kertoisi tämä nähdäksemme epävarsinaisen laiminlyönnin entistä paremmasta soveltuvuudesta. Aiemmin laiminlyönti on edellyttänyt samanarvoisuusvaatimuksen täyttymistä ollakseen rangaistavaa.⁶⁰ Samanarvoisuusvaatimuksella tarkoitetaan, että laiminlyönnin on oltava samanarvoista etenkin moitittavuuden osalta aktiivisen toiminnan kanssa ollakseen rangaistavaa.⁶¹ Nykyään on kuitenkin katsottu aktiivisen toiminnan ja laiminlyönnin olevan yhtä moitittavia, jos tunnusmerkistö molempien rangaistavuuden sallii.⁶² Mikäli ehdotetun lapsirauharikoksen tunnusmerkistön sanamuoto ilmaisisi myös laiminlyönnin rangaistavuutta, kertoisi tämä laiminlyönnin ja aktiivisen tekemisen yhtäläisestä moitittavuudesta. Tämä tukisi epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltumista ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön, koska molempien tekojen voidaan katsoa suoraan olevan yhtä moitittavia, mikä kertoo niiden kyvystä puuttua samaan ilmiöön.

4.3 Teko- ja seurausrikoksen välinen erottelu

Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen ja ehdotetun lapsirauharikoksen tunnusmerkistöihin liittyy kuitenkin paljon eroavaisuuksia, jotka voivat vaikuttaa epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen tosiasialliseen käyttökelpoisuuteen lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön puuttuessa. Ehdotetussa lapsirauharikoksessa on sen nykyisen muotoilun mukaan kyse tekorikoksesta, joka täyttyy jo pelkällä teolla, tässä tapauksessa esirikoksen tekemisellä lapsen läsnäollessa. Epävarsinainen laiminlyöntirikos taas on niin kutsuttu seurausrikos, joka on rangaistavaa ainoastaan silloin, kun teosta on aiheutunut tietty seuraus.⁶³ Seurausrikokset

⁶⁰ Nuutila 1996, s. 233–235 sekä Melander 2016, 6.1. Teon ja laiminlyönnin rangaistavuus.

⁶¹ Nuutila 1996, s. 233–235. Ks. myös Luoto 2023, s. 689–690.

⁶² Ks. ainakin Melander 2016, s. 116 sekä Luoto 2023, s. 690–961. Ks. myös Nurmimäki 2004, s. 127.

⁶³ Teko- ja seurausrikoksista ks. Melander 2015, s. 96.

ovat lainopillisesta näkökulmasta tekorikoksia monimutkaisempia.⁶⁴ Seurausrikoksiin liittyy syy-yhteyden ja ennakoitavuuden vaatimukset, joita lapsirauharikos ei nykyisellä muotoilullaan tekorikoksena edellytä. Seurausrikosten edellyttämä tekijän tahallisuus on myös tekorikoksista poikkeava. Rikoksen täytyminen epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta voi täten olla haastavampaa näyttää toteen, kuin ehdotettu lapsirauharikos.

Tahallisuuteen liittyvät erot liittyvät sekä teko- ja seurausrikosten väliseen erotteluun että laiminlyönnin ja aktiivisen toiminnan väliseen erotteluun. Seurausrikoksena epävarsinainen laiminlyöntirikos edellyttää jonkin rikoslain 3 luvun 6 §:ssä säädetystä tahallisuudenasteen täyttymistä, eli tekijän on tullut tarkoittaa seurauksen syntyvän taikka hänen on pitänyt ymmärtää seurauksen syntyminen varmaksi tai varsin todennäköiseksi.⁶⁵ Tahallisuuden peittämisperiaatteen mukaisesti tahallisuuden on täytettävä koko oikeudenvastainen teko, eli teonhetkiset olosuhteet sekä teon seuraukset, mikäli tunnusmerkistö niin edellyttää.⁶⁶ Täten epävarsinainen laiminlyönti edellyttää myös olosuhdetahallisuutta. Ehdotettu lapsirauharikos ei nykyisellä muotoilullaan kuitenkaan edellytä kuin olosuhdetahallisuuden täyttymistä, eli tekijän todennäköisyys- tai varmuustahallisuutta tekohetken olosuhteista.⁶⁷ Toisaalta epävarsinainen laiminlyöntirikos ei edellytä teolta tahallisuutta lainkaan, vaan myös tuottamukselliset teot voivat tulla rangaistaviksi, toisin kuin ehdotetussa lapsirauharikoksessa.

Aktiivisen tekemisen ja laiminlyönnin eroihin tahallisuuden osalta liittyy olosuhdetahallisuus. Ehdotetussa lapsirauharikoksessa olosuhdetahallisuuteen kuuluu lapsen altistuminen väkivallalle sekä tekijän tai uhrin ja lapsen lähiomaisuus. Epävarsinaisissa laiminlyöntirikoksissa tekijän tahallisuuden tulee taas kattaa hänen erityinen oikeudellinen velvollisuutensa.⁶⁸ Tahallisuusvaatimuksen täyttymiseksi voidaan ratkaisun KKO 2023:90 mukaisesti katsoa jo pelkästään tekijän tietoisuus erityisen oikeudellisen velvollisuuden perustavista seikoista.⁶⁹ Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että tämä ei vielä täyttäisi tahallisuutta, koska tulkinta ei kata tekijään kohdistuvaa toimintavelvollisuutta, joka on tahallisuuden peittämisperiaatteen mukaan myös katettava. Vuorinen tulkitseekin, että olosuhdetahallisuuden täyttymiseksi henkilön tulisi ymmärtää myös erityisen oikeudellisen

---

⁶⁴ Korkka-Knuts – Helenius - Frände 2020, s. 117.

⁶⁵ Seuraustahallisuudesta ks. Melander 2016, 6.5. Tahallisuus.

⁶⁶ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 182 sekä Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 264.

⁶⁷ Olosuhdetahallisuudesta ks. Melander 2016, 6.5. Tahallisuus.

⁶⁸ Vuorinen 2024, s. 745.

⁶⁹ KKO 2023:90 sekä Vuorinen 2024, s. 745.

velvollisuuden tekijälle asettama toimintavelvollisuus, jotta tahallisuus täytyisi.⁷⁰

Olosuhdetahallisuus kohdistuu täten tunnusmerkistöissä eri tekijöihin, millä voi olla merkitystä tunnusmerkistöjen täyttymiselle ja sen arvioimiselle, mutta kyseessä ei ole este niiden soveltamiselle samankaltaisiin tilanteisiin.

Epävarsinainen laiminlyöntirikos edellyttää seurausrikoksena myös syy-yhteysvaatimuksen täyttymistä, jota ehdotettu tekoricok lapsirauharikos ei edellytä. Syy-yhteyden vaatimus on luontevasti myös kiinnittynyt tahallisuuden arviointiin seuraustahallisuuden osalta.⁷¹ Syy-yhteysvaatimuksella tarkoitetaan, että teon ja aiheutuneen seurauksen välillä tulee olla syy-yhteys.⁷² Syy-yhteyden täyttymiseksi tekijän laiminlyönnin on siten tullut aiheuttaa lapsen terveyden vahingoittuminen taikka sairaus tai ruumiinvamma. Laiminlyönnin ja seurauksen syy-yhteyden arviointi on kuitenkin tosiasiaa vain hypoteettista,⁷³ sillä toimimattomuudella ei voida katsoa olevan varsinaisesti seurausta. Laiminlyönnin ja sen seurauksen syy-yhteyttä onkin arvioitava käännetysti siten, olisiko tekijältä perustellusti odotettu toiminta todennäköisesti estänyt tunnusmerkistön mukaisen seurauksen.⁷⁴

Korkein oikeus on ratkaisussa KKO 2019:98 linjannut syy-yhteyden edellyttämän todennäköisyyskynnyksen varsin korkeaksi. Tapauksessa oli kyse siitä, oliko terveyskeskuslääkäri A laiminlyönyt virkaan perustuvan oikeudellisen velvollisuutensa liittyen potilaan hoitoon ja oliko potilas B kuollut tämän laiminlyönnin seurauksena. KKO katsoi ratkaisussaan, että vaikka A oli syyllistynyt tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen, ei hän ollut syyllistynyt kuolemantuottamukseen, koska syy-yhteys jäi täyttymättä. KKO katsoi, ettei voitu riittävän suurella todennäköisyydellä sulkea pois sitä mahdollisuutta, että B olisi kuollut, vaikka A ei olisi syyllistynyt laiminlyöntiin.⁷⁵ Tämä tarkoittaa, että syy-yhteys voisi täytyä vain, jos voidaan näyttää suurella todennäköisyydellä toteen, että tekijän aktiivinen toiminta olisi estänyt kielletyn seurauksen syntymisen.

Korkeimman oikeuden ratkaisun mukainen korkea todennäköisyyskynnys syy-yhteyden täyttymiselle voikin olla esteenä lapsirauharikoksen mukaisten tekojen arvioimiselle epävarsinaisena laiminlyöntirikoksena. Korkeimman oikeuden edellyttämää

---

⁷⁰ Vuorinen 2024, s. 746.

⁷¹ Vuorinen 2024, s. 744.

⁷² Melander 2015, s. 96.

⁷³ Nuutila 1996, s. 213–214.

⁷⁴ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 138–139.

⁷⁵ KKO 2019:98, kohdat 42, 48 ja 59–60.

todennäköisyyskynnystä on pidetty lähes mahdottomana näyttää toteen, jolloin syy-yhteys ei täyttyisi missään tilanteissa.⁷⁶ Oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty ratkaisulle lähes päinvastaista näkökulmaa, jonka mukaan syy-yhteys jäisi täyttymättä ainoastaan tilanteissa, joissa voitaisiin lähes varmasti todeta, että tekijän toimintakaan ei olisi estänyt kielletyn seurauksen syntymistä.⁷⁷ Nähdäksemme tällainen toinen ääripää tai jopa syy-yhteyden vaatimuksesta täysi luopuminen, mitä kansainvälisessä kirjallisuudessa on esitetty,⁷⁸ ei ole tarkoituksenmukaista oikeusturvanäkökohdista sekä rikoslainopin koherenssin kannalta.⁷⁹

Vaikka korkeimman oikeuden ratkaisuilla on merkittävä ennakkopäätösarvo, eivät ne ole alempia oikeusasteita sitovia (Tuomioistuinlaki I osa, 1 luku 3 §).⁸⁰ Ratkaisun KKO 2019:98 asettamaan syy-yhteyskynnykseen ei tulisikaan liikaa sitoutua, vaan syy-yhteyden edellyttämä todennäköisyyskynnys on todennäköisesti edellä mainittujen ääripäiden välissä. Korkka-Knuts esittääkin suosittavaksi syy-yhteyskynnykseksi vähintään noin 30 % todennäköisyyttä siitä, että huolellinen toiminta olisi estänyt seurauksen syntymisen.⁸¹ Tällainen todennäköisyyden aste on nähdäksemme realistinen, ja siten myös tämän tutkimuksen lähtökohtana syy-yhteyskynnykselle. Täten, vaikka ehdotetun lapsirauharikoksen tekoa vastaava laiminlyönti voi olla haastavampi näyttää toteen epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta syy-yhteyden osalta, ei tälle ole oikeudellista estettä.

Syy-yhteysvaatimuksen lisäksi seurauksen on myös tullut olla tekijän kohtuudella ennakoitavissa, jotta seurausrikos olisi rangaistava.⁸² Ennakoitavuudella tarkoitetaan sitä, että seuraus on jossain määrin yleinen tai tyypillinen taikka muuten tekijän tekohetkellä ennakoitavissa oleva.⁸³ Ennakoitavuuden vaatimus koskee sekä tahallisia että tuottamuksellisia seurausrikoksia.⁸⁴ On siis pystyttävä näyttämään, jotta epävarsinainen laiminlyöntirikos soveltuisi ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön, että tekijä

---

⁷⁶ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 144.

⁷⁷ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 241–242. Ks. myös Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 142–143.

⁷⁸ Vrt. Jareborg 2001, s. 229–231.

⁷⁹ Ks. myös Korkka-Knuts 2019, s. 185.

⁸⁰ Ks. myös Nurmi 2005, s. 200.

⁸¹ Korkka-Knuts 2019, s. 197.

⁸² Tässä tutkimuksessa lähtökohdaksi on otettu ennakoitavuusvaatimuksen itsenäisyys.

Ennakoitavuusvaatimuksen itsenäisyydestä tai kuulumisesta tahallisuuden tai huolimattomuuden tutkimiseen ks. Frände 2023, s. 87.

⁸³ Nuutila 1996, s. 223–229 sekä oikeuskäytännöstä KKO 1998:67. Ratkaisun KKO 2014:7, kohdat 17–18 ja 39, myötä aiemmin käytetty termi ”ennalta-arvattavuus” muuttui termiin ”ennakoitavuus”.

⁸⁴ Nuutila 1996, s. 223–229.

on voinut kohtuudella ennakoida tekonsa vahingoittavan toisen terveyttä (RL 21:5) taikka aiheuttaa toisen ruumiinvamman tai sairauden (RL 21:10).

Ennakoitavuuden puolesta puhuu korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntö sekä saatavilla oleva yleistieto väkivallalle altistumisen haitoista. Kuten mainittu, on väkivallalle altistumisen tutkitusti todettu aiheuttavan samoja seurauksia kuin esimerkiksi suora fyysinen väkivalta. Lisäksi nämä seuraukset ovat tapauksissa varsin yleisiä.⁸⁵ Lapsen terveyden vahingoittuminen tai sairauden syntyminen erilaisille väkivallan teoille altistumisen kautta on siis yleistä ja tyypillinen teon seuraus, ja ennakoitavuus siten täyttyvissä.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä mainittakoon ratkaisu KKO 1998:67. Vaikka ratkaisu on vanhempi, ilmentää se nähdäksemme erinomaisesti myös varsinaiseen tekoon suoraan liittymättömien seurausten ennakoitavuuden arviointia. Tapauksessa henkilö A kuljetti voimakkaassa humalatilassa ja kovalla nopeudella henkilöautoa osittain jäisellä ja vilkkaalla tiellä. A menetti kaarteessa auton hallinnan siten, että se suostui linja-autopysäkin levennykselle ja surmasi siellä seisleet kaksi lasta. Paikalla ollut, mutta ei fyysisiä ruumiinvammoja saanut, lapsien vanhempi B sekä kotona ollut vanhempi C kärsivät tapahtuman jälkeen psyykkisen tilan häiriintymisestä. Ratkaisussaan KKO katsoi B:n psyykkisen vamman olleen A:n ennalta-arvattavissa ollut teon seuraus, ja A:n siten syyllistyneen B:hen kohdistuneeseen vammantuottamukseen.⁸⁶

Tapauksessa on kyse hyvin samanlaisesta tilanteesta, kuin mitä ehdotettu lapsirauharikos pyrkii suojaamaan – kolmas henkilö todistaa vaarallisen ja vahingollisen teon toiseen henkilöön. Ennakoitavuuden täyttyminen kyseisessä tapauksessa siten osoittaa sen, että tekijän on lähtökohtaisesti tullut voida ennakoida tekonsa seurauksia myös muiden henkilöiden osalta, kuin vain suoraan teon kohdistetun henkilön osalta. On täten nähdäksemme tekijän ennakoitavissa, että hänen tekonsa voi aiheuttaa myös lapsen terveyden vahingoittumista taikka sairauden syntymistä. Ennakoitavuusvaatimuskaan ei siten muodostu haasteeksi arvioitaessa, voidaanko ehdotetun lapsirauharikoksen rangaistavaan ilmiöön puuttua epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta. Epävarsinainen laiminlyöntirikos voi puuttua ehdotetun lapsirauharikoksen kattamiin tilanteisiin, vaikka rikoksen toteen näyttäminen voi ollakin hieman haastavampaa.

---

⁸⁵ Ks. muun muassa Salzman ym. 2005, s. 136–137; Oloffson ym. 2011, s. 92–93 sekä Teicher ym 2006, s. 4–6.

⁸⁶ KKO 1998:67.

5 Johtopäätökset

Ehdotettu lapsirauharikos LA 41/2024 vp pyrkii puuttumaan perhe- ja parisuhdeväkivaltaan ja suojelemaan lasta tämän läheiseen kohdistuvaan väkivaltaan altistumiselta.

Kriminalisointiperiaatteiden valossa ei kuitenkaan ole hyväksyttävää säätää uutta kriminalisointia, mikäli sääntelyn taustalla olevaan ilmiöön voidaan puuttua jo olemassa olevilla säännöksillä. Nähdäksemme ehdotetun lapsirauharikoksen LA 41/2024 vp taustalla olevaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen ja ilmiöön voidaan puuttua jo epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen RL 3:3 kautta.

Rikoksen tekijän kannalta arvioituna epävarsinainen laiminlyöntirikos kattaa ehdotettua lapsirauharikosta vastaavat tilanteet erittäin hyvin. Vastuuasema voi syntyä monilla eri tavoilla, mutta erityisesti tekijän ja uhrin välinen suhde vastaa ehdotetun lapsirauharikoksen lähiomaisuusvaatimusta. Myös tehtäväksi ottaminen voi kattaa ehdotetun lapsirauharikoksen mukaisia tilanteita, ja siinä missä nämä eivät tule kyseeseen, viimeistään tekijän vastuu vaaraa aiheuttavasta toiminnasta kattaa lapsirauharikoksen alan. Varsinaisen teon osalta voidaan myös katsoa, että epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen konstruktion avulla voidaan puuttua ehdotetun lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön. Pahoinpitelyn RL 21:5 ja vammantuottamuksen RL 21:10 tunnusmerkistöt ilmaisevat samaa kiellettyä seurausta ja tekoa, mitkä löytyvät myös ehdotetusta lapsirauharikoksesta tai sen tarkoituksesta. Ehdotetun lapsirauharikoksen aktiivinen tekeminen voidaan yhtä hyvin nähdä laiminlyöntinä, ja tilanteisiin soveltaa epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen tunnusmerkistöä yhdessä pahoinpitelyn tai vammantuottamuksen tunnusmerkistön kanssa.

Epävarsinainen laiminlyöntirikos on myös monin paikoin ehdotettua lapsirauharikosta kattavampi. Epävarsinainen laiminlyöntirikos ei edellytä muun muassa lainkaan tahallisuutta, vaan se voi täytyä myös tuottamuksellisella teolla. Lisäksi epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen mahdollinen tekijä- ja uhripiiri on ehdotettua lapsirauharikosta kattavampi, sillä epävarsinainen laiminlyöntirikoksen erityinen oikeudellinen velvollisuus voi täytyä myös muuten kuin ehdotetun lapsirauharikoksen vaatimissa tilanteissa, esimerkiksi tekijän vaaraa aiheuttaneen toiminnan perusteella ilman erillistä lähiomaisuusvaatimusta. Epävarsinainen laiminlyöntirikos ei aseta erillisiä kriteereitä esirikoksen uhrille tai väkivallalle altistuvalla lapsella, vaan rangaistavuus perustuu pelkästään tekijään liittyviin seikkoihin. Epävarsinainen laiminlyöntirikos mahdollistaa lapsen terveyteen kohdistuvien haittoihin puuttumisen täysin riippumasta haittojen taustalla olevasta ilmiöstä.

Epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen soveltamiseen liittyy kuitenkin myös monia kriteereitä, joita ehdotettu lapsirauharikos ei nykyisellä muotoilullaan edellytä. Ehdotettu lapsirauharikos on tällä hetkellä tekorikos, kun taas epävarsinainen laiminlyöntirikos on seurausrikos.

Epävarsinainen laiminlyöntirikos edellyttää täten täytyäkseen muun muassa syy-yhteyden ja ennakoitavuuden täyttymisestä erilaista olosuhdetahallisuutta kuin lapsirauharikos.

Näytöllisesti epävarsinainen laiminlyöntirikos on siten ehdotettua lapsirauharikosta haastavampi näyttää toteen, vaikka sen kattavuus olisikin laajempi.

Toisaalta on oikeusturvan kannalta erittäin tärkeää, ettei rikoksen tunnusmerkistö täyty liian helposti. Nähdäksemme ehdotettu lapsirauharikos onkin kenties rikosoikeudellisesti liian helposti täytettävissä muun muassa tahallisuuden osalta. Lisäksi ehdotettu lapsirauharikos on nykyisellä muotoilullaan tekorikos, eikä sen täytyminen edellytä minkään kielletyn seurauksen syntymistä, toisin kuin epävarsinainen laiminlyöntirikos. Ehdotettu lapsirauharikos täyttyy siten huomattavasti epävarsinaista laiminlyöntirikosta helpommin, mikä ei välttämättä ole positiivinen kehityskulku. Ehdotettu lapsirauharikos on toisaalta puutteellinen seikoista, joiden tulisi kuulua rangaistavuuden piiriin. Säännöksen tulisi nähdäksemme kattaa myös tuottamukselliset teot, sekä selkeästi myös laiminlyönnillä tehdyt teot. Ehdotettu lapsirauharikos on tällä hetkellä vain ehdotus, ja sen lopullinen muotoilu ja kattavuus toivottavasti kehittyvätkin lainsäädäntöprosessin myötä.

Ehdotettu lapsirauharikos ei siten ole tarpeellinen puuttumaan sääntelyn taustalla olevaan ilmiöön. Uusi sääntely saattaa hieman lisätä rangaistavuuden aluetta taikka selkeyttää oikeustilaa, mutta nähdäksemme sääntelyn todellinen tarkoitus on tuoda esiin valtiovallan tuomitsevaa suhtautumista perhe- ja parisuhdeväkivaltaan. Lakimuutos on erityisesti suunnattu kansalaisille pelotteeksi sekä poliittiseksi teoksi, jolla tuodaan esiin valtion arvopohjaa. Vaikka yleisestäävyyden kautta yhteiskunnan ohjaaminen hyväksyttävän käytöksen rajoja asettelemalla onkin hyväksyttävä tavoite, tulee rikosoikeuteen ja erilliseen kriminalisointiin turvautua vasta viimeisenä keinona, joka lakialoite lapsirauharikoksesta ei mielestämme ole.

Lainvalmisteluprosessin edetessä tuleekin nähdäksemme kiinnittää erityistä huomiota sääntelyn hyväksyttävyyden perustelemiseen. Ehdotettu lapsirauharikos on tässä vaiheessa puutteellinen ja rikosoikeudellisesti turha. Lapsirauharikoksen taustalla olevaan ilmiöön voidaan puuttua jo epävarsinaisen laiminlyöntirikoksen kautta, jopa ehdotettua lapsirauharikosta paremmin.